

» Robert Pavšič, fotografije Andrej Korenč

»V politiki je veliko borbe za oblast, za prestiž; slika tega so že volitve – dokazovanje, kdo je boljši, kdo je slabši ...«

Zaplana – April, leto 1989. Prve demokratične volitve v Sloveniji. Za slovenskega predstavnika v kolektivnem predsedstvu takratne Socialistične federativne republike Jugoslavije sta se spopadla Marko Bulc in »outsider« Janez Dmrovšek. Dmrovšek presenetljivo zmaga in krepko zakorači v svet najvišje politike v takratni, kot sam reče, najbolj komplicirani državi, ki jo kot predsednik predsedstva vodi od maja 1989 do maja 1990. Zdaj je predsednik samostojne Slovenije in prebiva na Zaplani v idilični hiški skoraj ob razglednem stolpu. Kadar je doma, mu družbo ponavadi dela Brody, njegov »najboljši prijatelj«. Obiskali smo ga in se z njim pogovorili kot s človekom, ki je dokazal, da lahko politik deluje tudi drugače.

Glede na to, da živite na Zaplani, ste zdaj Notranjec?

Seveda sem. Sem tisto, kar so ostali tukaj.

Imate tukaj prijavljeno stalno bivališče?

Od začetka.

Sosede poznate?

Imam dva bližnja soseda in oba poznam.

Če vam kdaj zmanjka na primer soli, ali si jo greste sposoditi k sosedom?

Soli mi ne zmanjka, ker je skoraj ne uporabljam. Si pa ponavadi vse prej nabavim. S sosedi pa večkrat kakšno rečemo.

So vas sosede »težko« sprejeli? Se je za okolico življenje kaj spremenilo?

Ne vem. Mislim, da ne, nisem dobil takšnega občutka. Cesta pa je bila tudi prej bolj splužena.

Zdaj ste že 17 let v vrhunski politiki. Pravijo, da je oblast sladka.

Meni se ne zdi sladka, ampak zelo grenka ...

Kakšna pa je razlika, če zdajšnje »oblast« primerjamo s tisto v letu 1989?

Takrat je bilo zelo nenavadno in dramatično. Kar naenkrat sem na prvih volitvah aprila 1989 postal predsednik. Padel sem v svet najvišje politike v verjetno takrat najbolj komplicirani državi, ki je bila pred razpadom. Potem je prišlo postavljanje nove države in gospodarstva. Bilo je zelo naporno ...

V zadnjem času javnost spremlja vašo transformacijo. Ste se spremenili čez noč?

Na to ne znam kar tako odgovoriti. Stvari se v življenju pač zgodijo, človek se vedno spreminja. Upajmo samo, da se spreminja na boljše. To je najbolj pomembno. Mislim, da je dobro, da se spreminjamo, če se ne, to pomeni, da smo nekje obtičali.

V lastni percepciji pa vas ne razumemo in se ne moremo odločiti, ali gre za spremembo na bolje ...

Vsak se lahko odloči. Dobivam veliko pisem podpore, veliko ljudi misli, da je to sprememba na bolje. Nekateri pa ne razumejo in ne vedo, da je mogoče spremeniti zavest in nivo zavesti, začeti delovati drugače, pozitivno. Za to ni potrebno imeti kakšnega posebnega razloga, vsaj ne takšnega, ki je po navadi prisoten na nižjem nivoju zavesti, kot so oblast, moč, denar ...

Še vedno pa so takšni motivi v politiki prisotni.

Pri meni ne ...

Ampak rekli ste, da je prišlo do spremembe. Torej je bilo prej drugače. So bili motivi prej »negativni« ali »slabi« oziroma drugačni?

Vsak od nas si prizadeva, živimo pač v takšnih časih, k napredovanju in biti čim višje, doseči nekaj več. Sam sem bil večkrat v dilemi, ali je to to. Nisem bil prepričan. Na samem začetku sem v visoko politiko padel nepričakovano in nisem vedel, da bom izvoljen. Tudi drugi tega niso pričakovali.

Takrat so vas označili za »outsiderja«.

Res sem bil zunaj sistema. Zato sem predvideval, da to ne bo trajalo dosti časa; ampak ko si enkrat v kolesju, težko izskočiš. Imaš odgovornosti. V politiki pa je veliko borbe za oblast, za prestiž. Slika tega so že volitve – dokazovanje tega, kdo je boljši, kdo je slabši ... To pomeni, da se mora politika ukvarjati sama

s sabo in da je že narava političnega sistema takšna.

Ste potem upornik med politiki?

Ne vem, ali sem ravno upornik, sem pa spremenil način delovanja. Začel sem delati politiko na drugačen način. Ukvarjam se bolj s človekoljubnimi zadevami, projekti, nasploh si želim delovati le pozitivno. Nočem se ukvarjati s klasično politiko ter s tem, kdo bo koga in kdo bo boljši. S tem se ne ukvarjam več.

Ali lahko en sam človek to spremeni ali rabi še somišljenike? To pomeni, da nastaja nov politični center?

Ne gre za politični center. Gre bolj za dvigovanje zavesti nasploh. To je namen in cilj delovanja. Zbrati čim več ljudi, ki bi podobno mislili, čutili in podobno delovali. Potem pa se lahko začnejo stvari spreminjati na boljše. To je edini možen način spreminjanja stvari. Dvigovanje

splošnega nivoja zavesti. Tega je pa že kar precej.

Začeli ste v tujini. Ali to pomeni, da so tuji problemi pomembnejši od tistih v naši okolici?

Darfur je projekt za reševanje velike humanitarne katastrofe. Zdi se mi prav, da sem opozoril na ljudi v stiski. Ne samo zaradi Darfurja, ampak tudi zaradi Slovencev, da si lahko dvigujemo zavest in se zavemo, da nismo sami na svetu. Enkrat je v nesreči eden, drugič drugi. Opozarjam pa tudi na različne projekte, vprašanja in težave pri nas. Eno je vprašanje revščine, ki je prisotno po vsem svetu, tudi pri nas, ampak v veliko manjši meri. Ni take absolutne revščine. Ljudje imajo težave pri prebijanju iz dneva v dan. Poskušam pomagati tudi takšnim na čisto konkretnem nivoju. Opozarjam tudi na potrebo, da spreminjamo način življenja, način prehrane in zavedanja o naravi. Vase in v okolje moramo začeti vna-

šati manj kemikalij, če želimo preživeti. Pravzaprav podpremo vsak pozitiven projekt ali razmišljanje v Sloveniji. Z aktivnostmi želim okolju dati čim več pozitivne energije. Sem povsod tam, kjer se mi zdi, da želijo narediti nekaj pozitivnega. Pa ne iz egoističnih nagnjenj, ampak enostavno zato, ker želijo ali boljše odnose ali okolje ali prehrano.

Mogoče je to, da politiki ne govorijo o duhovnosti in vplivu duhovnosti na politiko, negativen transfer mišljenja (mentalitete) pretekle države v sedanjo.

Duhovnost je pomembna. Če je ni, potem so samo materialne dobrine in potrošništvo. Je pa tudi duhovnost takšna ali drugačna. Če se nekdo deklarira za duhovnega ali vernega, pa potem počne stvari, ki z vero nimajo nič, to ne pomaga veliko. Recimo, da se potem loti kakšne vojne in deli smrt z biblijo ali koranom v roki. To ne gre. Kar se duhovnosti tiče, je zelo pomembna, ampak se jo velikokrat zlorablja. Tudi to je vprašanje nivoja zavesti.

A pripravljate zdaj kakšen projekt, ali boste poskušali Darfur zaključiti?

To je težko reči. Darfur je takšen primer, ki ga je seveda treba reševati, odraža pa tudi druge aspekte. Tudi to, kako na primer deluje mednarodna skupnost in kako je neučinkovita. V projekt so vključene vse večje svetovne organizacije, vendar se nič ne premakne in se nikomur nič ne mudi. Ljudje pa tam umirajo, hkrati pa je veliko dobro plačanih mednarodnih uradnikov, ki ne naredijo nič. Tako pa ni samo v Darfurju, ampak v preteklosti tudi na primer v Ruandi ali pa v Bosni in Hercegovini. Mednarodna skupnost je v takšnih primerih strašno neučinkovita. Na vse to skušam opozarjati v svojih nastopih, v pismih državnikom. Prav je, da se tudi v Sloveniji kultura pomoči drugim še bolj razvije.

V Darfurju je veliko humanitarnih delavcev z vsega sveta, o čemer se skoraj premalo ve.

Uradne institucije so odpovedale, ljudje kot nevladna organizacija pa ne. 14.000 jih je v Darfurju. Zapustili so svoje udobne sredine in šli pomagat. Vidi se kontrast. Tisti pa, ki so za to plačani in dolžni pomagati, pa so odpovedali.

Je to sistemska napaka?

Tudi sistemska. Ampak tudi stvar zavesti. Tisti, ki se zavedajo, pomagajo, tisti, ki pa hodijo samo po plačo v OZN ali kam drugam, pa lahko mimo spijo, medtem ko na tisoče ljudi umira. V institucijah se višji nivo zavesti težko prebija. Zato prihaja do vedno večjega nezadovoljstva nad politiko v zahodnih državah. Vedno večja so trenja med političnimi institucijami in civilno družbo. To se lahko rešuje le z višjim nivojem zavesti, ki ga lahko spodbujajo ljudje.

Ali ni malce utopično pričakovati platonizma (da strokovnjaki prevzamejo »politiko«). Ko si politik, si namreč politik, saj drugače sistem ne more funkcionirati.

Mislim, da se bo moralo odvijati v tej smeri. Nasprotja in neravnotežja se v svetu stopnjujejo in to se ne bo dobro končalo. Mislim, da to marsikdo čuti. Vedno večje so napetosti, revščina je velika, lakota, verske napetosti se povečujejo, terorizem ... Samo še vprašanje časa je, kdaj bodo teroristi prišli do sredstev masovnega uničevanja in bodo lahko izbrisali cela mesta. Nekateri se samo čudijo, kako da do tega še ni prišlo. Po drugi strani pa živimo, kot da se nam ne more nič zgoditi in da je tak svet, kot je bil ustrojen, popolnoma v redu. Se tega ne da spremeniti? Seveda se da. Mora se.

Lahko torej pričakujemo »duhovno« revolucijo, če hočemo še rešiti, kar se da?

Če dvigovanju zavesti rečemo tako, potem ja. Nikakor pa ne moremo pričakovati take revolucije, kot so bile včasih. Nasilje lahko povzroči samo še več nasilja. Zato so vse revolucije pro-

Vidim in doživljam

padle. Ker so bile vzpostavljene na podlagi nasilja. Temelj je lahko samo višja zavest. Ampak zavest mora prihajati od spodaj. Mora se dvigniti splošni nivo. Potem pa so temelji trdni.

Kako pa se lahko dvigne nivo zavesti?

Poskušam delovati na tak način. S pozitivno besedo. Na to lahko z načinom pisanja vplivate tudi vi. Potrebni so drugačni načini delovanja. Potrebna je kritična masa ljudi.

Zdrav razum v masi ponavadi ne deluje. Ljudje se obnašajo nagonsko.

To je vprašanje. Eno je čredni nagon, to je drugo. Je pa tudi vprašanje notranjega občutka, intuicije, notranjega glasu. To je nekaj, česar se moramo naučiti. Povezava z zavestjo na višjem nivoju. Bolj kot jo sprejemaš, bolj čutiš in veš, kaj je prav. Vsak od nas ima nekakšen notranji

občutek. Včasih nam govori, 'to moraš narediti', pa vseeno narediš nekaj drugega, ker je takšno pričakovanje okolice in potem čutiš, da nisi storil prav. Notranji občutek je povezan z zavedanjem o pravičnosti.

Se da zadeve popraviti za nazaj?

Vse se da popraviti. Življenje je takšno, kot je, polno negativizma. Ne smemo pa si očitati, če smo bili kdaj del tega. Bistveno je, da znamo stopiti ven iz tega, splavati. S tem dosežemo, da ne bo več tako, kot je bilo prej. S tem bomo popravljali. Očitati si, da tega nismo naredili prej, nima smisla. Enostavno nismo mogli.

Glas preteklosti pa nas bo preganjal. Kaj bi, če bi ...

To je res. Moramo priti do spoznanja, da smo del okolja, vžgoje in so se stvari zgodile tako, kot so se morale. Vsak dela na-

pake in človeka, ki jih ne bi, ni. Bistveno pa je, da se iz napak učiš, da se ne ustaviš in greš naprej. Na neki točki se moraš spraviti s sabo in si ne očitati stvari za nazaj.

Kaj pa na lokalnem nivoju? Se vam zdi, da mogoče živite v oazi in, razen najbližje, širše okolice niti ne vidite?

Okolico seveda vidim. Narava ... Preko svoje službe imam veliko aktivnosti. Zato si dom prihranim za naravo. Narava je zelo pomembna in se moramo čim večkrat vračati vanjo, da se prečistimo vseh negativnosti, ki si jih naberejo v političnih ali delovnih aktivnostih, v medsebojnih odnosih ali kjerkoli. Povsod je veliko negativne energije. Tako spet vzpostavim ravnotežje.

Je narava dovolj močna, da konzumira vso negativno energijo?

Narava lahko čisti. Človek pa, če pozitivno misli, ustvarja pozitivno energijo sebi in drugim. Če pa to potem tudi poveš in narediš nekaj pozitivnega, potem je to nadaljevanje. Vse se začne s pozitivno mislijo. Od sebe je potrebno odgnati negativne misli in negativno energijo. Ne se pustiti zapeljati v jezo, strah ali pa sovraštvo. To človeku škodi. Zaradi tega tudi zbolíš.

Ljudje vas vidijo kot podobo, ne kot človeka. Vi ste nameč predsednik. V zadnjem času ste poskusili od te podobe odstopati.

Nič ne poskušam. Delam po notranjem občutku.

Torej ne boste stereotipni predsednik, to ste že pokazali. Ko pa vzamete v roke lopato in začnete odmetavati sneg okrog hiše in vas nekdo fotografira, ta fotografija pa obkroži medije, se takoj pojavi vprašanje, kako lahko to počne?

Mislím, da to ni slabo. Človek se malo osamosvoji. V urbanem načinu življenja nameč postanemo popolnoma odvisni od sistema. Kaj, če bo enkrat razpadel? Ne bomo znali več živeti in preživeti?

Ali imate svoj vodnjak?

Svojega nimam, sem pa priključen na vodnjak, ki je tukaj blizu.

Torej ste relativno neodvisni?

Sem, ja. Zato sem si tudi postavil krušno peč na drva.

Pa centralno ogrevanje?

Prejšnji lastnik je imel električno ogrevanje, ki se mi je zdelo malo tvegano. Zato sem naredil še eno peč na drva v baraki in jo povezal s sistemom. Zdaj imam alternativo na drva.

Kdo vam pa drva pripravi?

Nabavil sem jih sam. Naročil sem jih in kupil.

Pa zložil ...

Tudi.

Torej tudi predsednik poskubi, da uporablja obnovljive vire energije.

Res je, da sem se pripravil na to možnost. Drva bodo vedno, nečesa drugega morda kdaj ne bo.

Pa je možnost, da tega ne bo, velika?

(tišina) Možnost obstaja. V svetu, kakršen je, poln neravnotežij, katastrof ... Lepo je živeti v prepričanju, da se vam ne bo nič zgodilo, ampak kakšnega posebnega zagotovila za to ni.

Še kaj posebnega za bralce?

Kaj naj še rečem? Ti kraji so izredni lepi in zadovoljen sem, da sem se preselil. Prej sem sorazmerno manj poznal to območje in sem bil pozitivno presenečen. Tudi ljudje so izredno prijazni. Ti vidim in doživljam.

